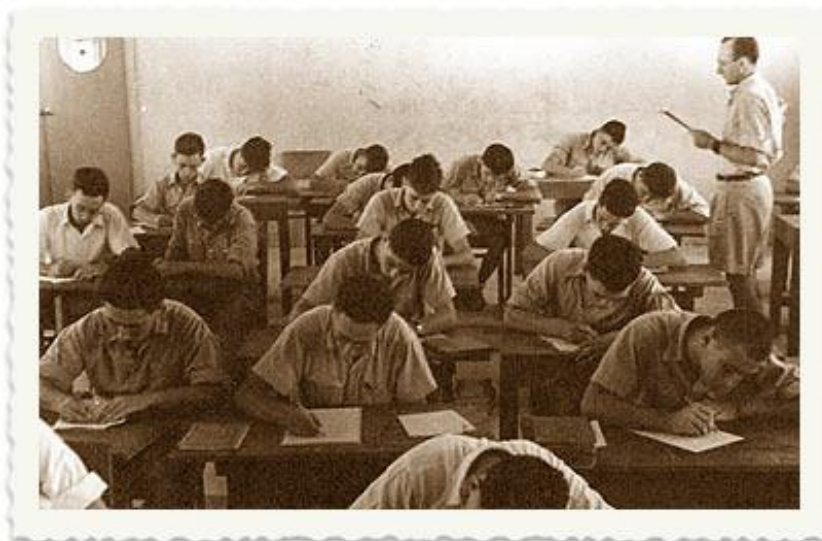

בית הספר במארג הכלל-כפרי

בסוף המאה ה-19 ובתחילת המאה העשרים, כשנבנו בתי-החרושת הגדולים, נדדו עשרות מיליונים של בני-אדם מהכפר אל העיר התעשייתית. הם ובניהם עברו אל העיר "מצויידיים" במנטליות כפרית, ומושגים כ"אחריות אישית" על התוצר האישי, "דיוק" ברמה של דקות ושניות, "נכונות לציות" וקבלה של פיקוח מוחלט כמובן מאליה, מוכנות ל"עבודה" מנכרת המתמצית בחזרה מונוטונית על אותה פעולה מכנית במשך 12 שעות ביום, לא היו חלק ממנה. היה צורך במוסדות חינוכיים חדשים שיתבססו על הנורמות ועל דפוסי הפעולה הללו, כדי שיקנו אותם לפועלי פס הייצור של המחר. כך הוקמו בתי הספר המודרניים, והם היו שונים לחלוטין מבתי הספר לסוגיהם.

על כן – למקרה שאי-פעם תהינו מדוע יום הלימודים נפתח בצלצול – בית הספר מתחיל כמו העבודה בבית החרושת, ואף באותה השעה. איחור נחשב בבית הספר לחטא בל יכופר, משום שלפי ההיגיון החרושת, אם אחד הפועלים לא יתייצב יחד עם חבריו ליד פס הייצור, התהליך יושבת והמפעל יפסיד. העתקה נחשבת בבית הספר לפשע, משום שליד הסרט הנע אין עזרה ואין ערבות הדדית, ואסור שתהיה. הפועל מוערך אך ורק על סמך ההספק האישי שלו, ויש להרגיל אותו לכך מילדות. מבנהו הארגוני של בית הספר הוא היררכי ומבוסס על פיקוח של כל דרג על הכפופים לו, שכן זהו בדיוק מבנה בית החרושת של סוף המאה ה-19. ואכן, בית הספר הממוצע עדיין מכשיר בהצלחה את התלמיד הממוצע לתפקוד של פועל ממוצע ליד הסרט הנע. אבל אם נגביה ראשינו ונביט אל מעבר לדלת הכיתה, נגלה שכבר כמעט לא קיימים סרטים-נעים מאוישים. כדי לשרוד,

שלא לדבר על להצליח בארגון ובשוק העבודה המשתנים תדיר, חייב הפרט בן תקופתנו להיות בעל יכולת להכוונה עצמית, לביטוי עצמי, להכרה עצמית, וכן בעל גמישות ויצירתיות – תכונות שמעצם מהותן סותרות את תכונות היסוד של הפועל שאייש את פס הייצור, ועל הקנייתן שוקד בית הספר עד היום... מתוך: "מסקנותיה של ועדת דברת: המלצות לרה-ארגון של האבסורד", ארץ אחרת, עמ' 65-66, דר' רוני אבירם, פילוסוף ועיתידן במחלקה לחינוך, אוני' בן גוריון.

"ביה"ס חייב כיום לדאוג לחינוכו של האדם הרבה יותר מכפי שנהוג היה בדורות קודמים, כי מלבד ערכי ביה"ס המקובלים נספחים אליהם עכשיו כמה וכמה מערכי הבית. אני למשל בדעה כי חינוך לנימוסים הוא "ערך בית" ולא "ערך בית ספר". לעולם לא יוכל ביה"ס לחנך ילד לנימוסים אנושיים, החל באמירת שלום וכלה במתן אפשרות לשני לדבר, אם לא ילמד זאת הילד מהוריו, משיחות בית, מהרגלי אבא ואמא. אבל בדיעבד ובמקרים מסוימים חייב ביה"ס להטיל על עצמו תפקיד זה, אף כי אינני מאמין שיצליח לבצעו בהצלחה מלאה! מדוע? מפני שבבית הספר יכולים רק לדבר על נימוסין, ואלה ערכים שאינם נקנים בשיחה אלא בעקבות הרגלים מתמידים ושיטתיים. נכון, אילו היו בתי הספר נהפכים לפנימיות, היו עשויים להשיג בתחום זה הרבה יותר.

מתוך ראיון
עם ד"ר ברוך בן-יהודה,
מנהל גימנסיה הרצליה.
מעריב, 2 בספטמבר 1966

"פעם המורה היה מנהיג ומודל לחיקוי, היום רבים מאיתנו מצטיירים בכיתה כסמרטוטים נטולי כריזמה." פעם מילה של מורה הייתה מילה. היום, הוא אומר, המצב שונה. על כל הערה קטנה לתלמיד, ההורה מיד מתקשר למנהל ולראש העיר ודורש פגישה דחופה. "לצערי אנחנו חיים בעולם של אבסורד", הוא מוסיף בכעס. "עולם שבו הכל פוליטי, כולם רוצים שקט תעשייתי. במקום שהאדונים הנכבדים יגבו את המערכת, הם מזמינים את המורה לבירור שיסביר מדוע 'פגע בנפשו הרכה' של התלמיד." ערן מדבר בלהט. ניכר שהוא אוהב את המערכת, אבל גם מבין היטב שהוא משול לדון קישוט הנלחם בטחנות רוח. "המורים למדו את כללי המשחק החדשים. הם הבינו שלמען טובתם האישית, כדאי להם אפילו להעלים עין ולהתפשר על רמת החינוך, העיקר להגיע לפנסיה בשלום."

מתוך: "כמו סמרטוטים בכיתה", תומר ולמר. פורסם באתר Ynet ב-7 בינואר, 2011.

מתוך: חוק חינוך ממלכתי, תשי"ג – 1953

- מטרות החינוך הממלכתי הן:
 - (1) לחנך אדם להיות אוהב אדם, אוהב עמו ואוהב ארצו, אזרח נאמן למדינת ישראל, המכבד את חוריו ואת משפחתו, את מורשתו, את זהותו התרבותית ואת לשונו;
 - (2) להנחיל את העקרונות שבהכרזה על הקמת מדינת ישראל ואת ערכיה של מדינת ישראל במדינה יהודית ודמוקרטית ולפתח יחס של כבוד לזכויות האדם, לחירויות היסוד, לערכים דמוקרטיים, לשמירת החוק, לתרבותו ולהשקפותיו של הזולת, וכן לחנך לחתירה לשלום ולסובלנות ביחסים בין בני אדם ובין עמים;
 - (3) ללמד את תולדות ארץ ישראל ומדינת ישראל;
 - (4) ללמד את תורת ישראל, תולדות העם היהודי, מורשת ישראל והמסורת היהודית, להנחיל את תודעת זכר השואה והגבורה, ולחנך לכבדם;
 - (5) לפתח את אישיות הילד והילדה, את יצירתיותם ואת כשרונותיהם השונים, למיצוי מלוא יכולתם כבני אדם החיים חיים של איכות ושל משמעות;
 - (6) לבסס את ידיעותיהם של הילד והילדה בתחומי הדעת והמדע השונים, ביצירה האנושית לסוגיה ולדורותיה, ובמימוניות היסוד שיידרשו להם בחייהם כבני אדם בוגרים בחברה חופשית, ולעודד פעילות גופנית ותרבות פנאי;
 - (7) לחזק את כוח השיפוט והביקורת, לטפח סקרנות אינטלקטואלית, מחשבה עצמאית ויוזמה, ולפתח מודעות וערנות לתמורות ולחידושים;
 - (8) להעניק שוויון הזדמנויות לכל ילד וילדה, לאפשר להם להתפתח על פי דרכם וליצור אווירה המעודדת את השונה והתומכת בו;
 - (9) לטפח מעורבות בחיי החברה הישראלית, נכונות לקבל תפקידים ולמלאם מתוך מסירות ואחריות, רצון לעזרה הדדית, תרומה לקהילה, התנדבות וחתימה לעדק חברתי במדינת ישראל;
 - (10) לפתח יחס של כבוד ואחריות לסביבה הטבעית וזיקה לארץ, לנופיה, לחי ולצומח;
 - (11) להכיר את השפה, התרבות, ההיסטוריה, המורשת והמסורת הייחודית של האוכלוסיה הערבית ושל קבוצות אוכלוסיה אחרות במדינת ישראל, ולהכיר בזכויות השוות של כל אזרחי ישראל.